

▶ 3 минулого української державності ◀

ГАЛИЧ ПІД КОРОЛІВСЬКОЮ КОРОНОЮ

(ПРОДОВЖЕННЯ. Початок у номері
за 12 листопада)

Віктор Ідзьо

Наприкінці грудня 1214 року Папа Іннокентій III вислав до Галича всі королівські регалії: корону, скипетр і кулю, а також штандарт Галицького королівства, який складався з червоного полотнища з чорною галкою в золотій короні.

ПАПА РИМСЬКИЙ ІННОКЕНТІЙ III —
ЗАСНОВНИК ГАЛИЦЬКОГО КОРОЛІВСТВА
В 1215 РОЦІ

Як засвідчують угорські джерела, Папа доручив естергомському архієпископу Йоану (місто Естергом тоді фактично було столицею Угорщини), оскільки він мав право від Римської Церкви на коронацію претендентів на королівський сан, здійснити в Галичі над галицьким князем Коломаном урочистий обряд коронації та утворити Галицьке королівство.

Архієпископ Йоан прибув до Галича на свято Різдва Христового 1215 року і іменем Папи Римського Іннокентія III утворив Галицьке королівство, а також здійснив акт коронації галицького князя Коломана на галицького короля. Із 7 січня 1215 року Галицьке князівство удостоїлося честі на решту віків називатися Галицьким королівством і долучилося до папських васальних територій усюди за Англією, Данією, Францією, Німеччиною, Чехією, Угорщиною, Польщею та іншими європейськими державами, а отже, офіційним актом голови Союзу католицьких держав Папи Римського Іннокентія III Галицьке королівство долучалося до складу Союзу католицьких держав Європи...

Король Андрій II у другому листі до Папи Іннокентія III із подякою за утворення Галицького королівства та надіслані королівські регалії для галицького короля наголошував, що обряд коронації Коломана і сам процес утворення Галицького королівства було виконано відповідно до аналогічних коронацій, затверджених Римською Церквою в Європі.

Перша унія

Разом із проголошенням королівства в Галичині того ж 1215 року сталася подія, яку західні історики називають «першою релігійною унією». Це відбулося за спільною ініціативою Папи Римського Іннокентія III, угорського короля Андрія II, краківського князя Лешка та галицького боярства і церковної знаті на чолі з єпископом Артемієм. Останній, зокрема, наполягав, щоби за домовленостями з ієрархом Римської Церкви галичани зберегли свій обряд та автономію своєї Церкви і лише визнавали своїм зверхником Папу Римського як голову всієї Вселенської християнської Церкви.

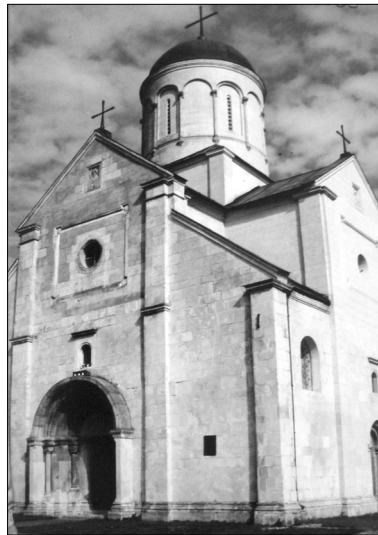
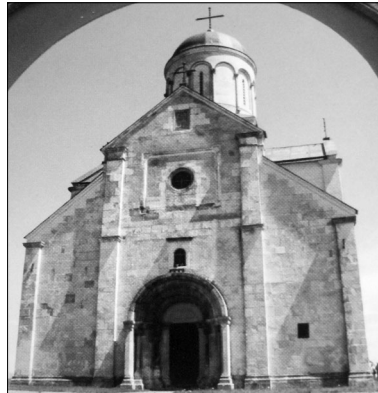
Як засвідчують документи Секретного Ватиканського архіву, після переговорів Іннокентій III безпосередньо звернувся до галицького владика Артемія, щоб той особисто міг поінформувати загальноцерковний собор про утворення унії Галицької Церкви з Римською. Ця політико-церковна унія реально проіснувала з 1215 по 1221 роки.

В оточенні короля Коломана було багато бояр, які завзято допомагали йому впровадити унію в Галичині, за що отримували маєтки, титули і дарунки. Як наголошує Руський літопис, після утворення Коломана королем Галичини угорський король Андрій II за участю галицьких бояр-католиків порушив угоду з галичанами: «Король угорський посадив сина в Галичі, а єпископів і попів вигнав із Церков, а своїх попів латинських привів служити».

Багато люду за протидію унії, писав В. Татищев, опираючись на джерела, що до нас не дійшли, «було покарано, одні прийняли її через страх, інші за дари і ласку. Однак через насилля перша унія в Галичині зазнала поразки». Усіх противників унії, серед

яких були і знатні люди, було страчено.

Отже внаслідок насильницької латинізації Церкви влітку 1215 року в Галичі вибухнуло повстання. Досі невідомо, хто був його зачинателем, оскільки у ньому брали участь і союзники краківського князя Лешка — волинські князі. Самого Лешка, як зазначав М. Грушевський, там не було і у похід з волин-

РОМАНСЬКИЙ СОБОР ПАНТЕЛЕЙМОНА,
ЗБУДОВАНИЙ УГОРСЬКИМИ МАЙСТРАМИ

Папою IV Латеранському соборі). Угорський король разом із папським послом назад до Риму відправив і двох своїх послів з листом до Папи Іннокентія III. У цьому документі, який не має дати і, очевидно, був написаний влітку 1215 року, бо згадує про IV Латеранський собор як про недалекий, зазначалося: «Останнім часом народ Галичини, зломивши прися-

гу вірності, не лише відступив від свого короля, але також, зібравши військо з доколичних русинів, обліг твердиню Галич, в якій перебував наш син з небагатьма. Задля того мусіли ми негайно удатися в ті сторони... Через причину воєнної пори не можна було вести вашого посланця в Галич...».

Як зазначив дослідник М. Чубатий, «нерозумна політична акція угорського короля Андрія II, зокрема швидка зміна галицьких єпископів на римських, про що Папа дізнався від краківського князя Лешка, дуже засмутила Іннокентія III».

Після утворення Галицького королівства, як вважали історики XIX ст. Захарієвич, Шараневич, Пеленський, в Галичі було побудовано перший уніатський собор Святого Пантелеймона, закладено над Дністром замок короля Коломана та поряд церкву Різдва Христового.

Повстання в Галичі

Утворення Галицького королівства і швидке його зміцнення починали становити загрозу краківському князівству, і князь Лешко почав протидіяти утворенню короля Коломана в Галичині. Однак цей спротив Лешка був очевидний і до коронації Коломана. Як свідчать джерела, ще раніше краківський князь самотужки намагався заволодіти Галичиною, але успіху не мав. І тому пішов на союз з Угорським королівством лише з причини власної безпеки в Краківському князівстві, де знати почала проявляти аналогічні, як і галицькі бояри, сепаратистські прагнення.

Але краківський князь Лешко дуже швидко зрозумів, що зробив велику помилку, втрутившись у внутрішні справи Галичини, оскільки галицькі бояри, дізнавшись згодом, чия це була ініціатива — скасування боярського правління Галичиною, зробили все можливе, щоб звести нанівець наслідки Спільної угоди і відібрали Перемишльську і Любачівську землі у Лешка. За намовою галицьких бояр Угорщина поставила під штандарт галицького короля Коломана всі свої відбірні угорські полки, не розриваючи укладеного союзу з Польщею. Галицький король Коломан як законний, помазаний Папою Іннокентієм III володар Галицького коро-

лівства, який не підписував з поляками ніяких угод з приводу передачі їм частини своєї держави — Перемишля і Любачева, в цей же час одним ударом відібрав та приєднав Перемишль і Любачів до складу Галицького королівства. Угорський король Андрій II поставив своє військо під штандарт Галицького королівства, за Галицько-Волинським літописом, «йому було потрібне все Галицьке королівство для сина», тому Перемишльська і Любачівська землі далі не могли належати краківському князю Лешкові.

Це стало можливою причиною звернення краківського князя Лешка з пропозицією до новгородського князя Мстислава Удатного: «Ти брат мені є, піди і сядь в Галичі». У краківського князя був цікавий план: князь Мстислав як людина нова в Галичині неодмінно візьме в союзники саме його, Лешка, і він, таким чином, знову зможе впливати на галицькі справи. Тож князь Мстислав навесні 1215 року почав загрозувати правлінню короля Коломана, про що стривожено повідомляв у листі до Папи Іннокентія III угорський король Андрій.

1219 року галичани знову підняли повстання проти правління галицьких бояр та угорського оточення короля Коломана і запросили на престіл князя Мстислава. Коли надійшла звістка про похід князя Мстислава, галицький король Коломан почав шукати союзу з волинським князем Данилом. Однак той зайняв вичікувальну позицію і не став втручатися в цю війну. Мстислав, зібравши полки своїх двоюрідних братів, форсованим маршем увійшов в Галичину.

Галицький король Коломан разом із воеводою Бенедиктом і головою боярської ради Судиславом та всіма галицькими боярами вели з князем Мстиславом війну допоки це їм дозволяло тверезий військовий глузд, а опісля відійшли в союзну Угорщину для поповнення війська.

Як засвідчують джерела, князь Мстислав на початку 1219 року у важкій боротьбі з королем Коломаном зайняв Галицьке королівство. Слід наголосити, що Коломан завзято обороняв Галицьке королівство, оскільки воно далось йому непросто.

Відновлення Галицького королівства

Досить скоро король Коломан з галицьким боярством та його військовими загонами, підсилений угорськими, польськими і чеськими полками, вирушив для відновлення свого правління в Галицькому королівстві. Об'єднаними силами керував Коломан, який повів їх на Перемишль, де тоді від імені князя Мстислава володарював тисяцький Юрій. Побачивши велике військо, він утік з Перемишля, а місто відчинило ворота перед галицьким королем Коломаном як своїм законним володарем.

Тодішній галицький князь Мстислав, перебуваючи на з'їзді князів у Києві, відрядив для захисту Галича своїх найдосвідченіших воявод з передовими полками, щоб перешкодити просуванню ворожих військ углуб руських земель.

МАПА ГАЛИЦЬКОГО КОРОЛІВСТВА

(ПРОДОВЖЕННЯ у четвер, 26 листопада)